

Studijní cesta do Jižního Tyrolska

Michaela Hašková, Daniela Ridlová

Ve dnech 6-9. 6. jsme se zúčastnily zahraniční cesty pořádané Sdružením knihoven. Naše skupina se skládala z knihovnic a knihovníků krajských a univerzitních knihoven, zaměstnanců muzeí a dalších paměťových institucí. Na programu byla především návštěva knihoven v Jižním Tyrolsku na území dnešní Itálie.

Ještě předtím jsme zastavili v **rakouském Admontu**. Navštívili jsme tam nejstarší **klášter** ve Štýrsku, založený r. 1074 arcibiskupem Gebhardem ze Salcburku. V roce 1735 začala rekonstrukce kláštera v barokním stylu. Klášter i blízký kostel však roku 1865 stihla katastrofa v podobě požáru. Zachránit se podařilo pouze knihovnu, která je po právu turistickým lákadlem a na její prohlídku se těšila i naše skupina. Stanuli jsme ve skvostném největším knihovním sále na světě. Dokonce se mu říká osmý div světa. Pozdně barokní sál se skládá ze tří částí, je 70 m dlouhý, 14 metrů široký a v centrální kopuli až 12,7 m vysoký. Naše zraky upoutalo 70 000 zrestaurovaných knih v jemných vazbách, vyrovnaných v bílých a zlacených knihovnách po celé délce sálu. Průvodkyně nás informovala o tom, že se jedná o knihy z období 16.-20. století; ve střední části lze vidět různá vydání bible a spisy církevních otců, v severní části najdeme teologickou literaturu a v jižní části díla všech ostatních oborů. Knihovna má ve svých fondech asi 200 000 svazků, z toho je 1 400 manuskriptů a 530 inkunábulí. Ty jsou však uchovávány v klimatizovaných bezpečnostních depozitářích. Sál udivuje cyklem nástrojných fresek na 7 kopolích od Bartolomea Almonta (1694-1783). Základním tématem nástěnných maleb je úzký vztah náboženství, umění a vědy. Ještě více jsme obdivovali mistrovská díla, když jsme se dozvěděli, že malíř přijal zakázku ve svých osmdesáti letech a na práci mu stačily letní měsíce roků 1775 a 1776. Knihovnu dále zdobí pobronzované dřevěné sochy jednoho z nejznámějších rakouských barokních sochařů a řezbářů Josefa Stammela (1695-1765); ten sloužil klášteru více než 40 let. Bez zajímavosti není ani podlaha knihovního sálu, navrženého vídeňským architektem Josefem Hueberem. Skládá se z kamenných desek ve tvaru diamantu, z bílého, červeného a šedého mramoru, uspořádaných tak, že mohou být považovány za kostky, pruhy, mašle v závislosti na subjektivním pohledu. Dnes je opatství duchovním, kulturním a ekonomickým centrem mezinárodního významu. Za prohlídku kromě knihovny určitě stojí i přírodovědné muzeum s obrovskou sbírkou hmyzu (více než 250 000 exemplářů), dále muzeum výtvarného umění od románského období po baroko a od roku 1997 i muzeum současného umění. My jsme tyto sbírky kvůli nedostatku času jen zběžně prolétli. Při cestě k autobusu jsme v žáru poledního slunce ještě obdivovali květinové a bylinkové záhony, které ke klášterům neodmyslitelně patří.

Večer jsme se ubytovali v italském Sterzingu (Vipitene) a prohlédli toto malé městečko.

Druhý den nás čekalo město Bolzano (Bozen) s Univerzitní knihovnou a Městskou knihovnou Dr. Tessmanna. Téměř stotisícové správní středisko Jižního Tyrolska má již středomořské rysy. Od roku 1200 bylo město významným tržním městem s privilegiem nezávislého obchodního soudnictví. Dominantou města je náměstí Waltherplatz s pomníkem politického minesengra Walthera von der Vogelweide, bohatě osázeným trojicemi středomořských květin a keřů, takže poutá pohledy kolemjdoucích. Za zhlédnutí stojí gotické kostely i Ovocný trh.

Náš program byl především zaměřen na prohlídky knihoven. Jako první jsme navštívili **Univerzitní knihovnu v Bolzanu**, kde jsme strávili téměř tři hodiny. Budova je betonová, s dostatkem přirozeného světla, prostorná, skýtá řadu příjemných zákoutí ke studiu i odpočinku. Většinu informací jsme získali při prezentaci v přednáškovém sále. Jedná se o knihovnu soukromé

vysoké školy The Free University of Bolzano, která má pět fakult nacházejících se v Bolzanu, Brixenu a Brunecku. Vyučuje se ve třech jazycích – anglicky, německy a italsky. Knihovna slouží především studentům a zaměstnancům univerzity, ale také veřejnosti (za poplatek 10 eur ročně). Knihovna má ve svém fondu přes 197 000 dokumentů (z toho 14 000 e-books). Aktivních uživatelů je přes 6 000, knihovna má 22 stálých a 21 externích zaměstnanců (ti jsou z řad studentů). Důležitá je úzká spolupráce knihovny s fakultami i jednotlivými pedagogy; funguje výborně, fond je doplňován dle studijních oborů a požadavků uživatelů. Otevírací doba knihovny je také vstřícná zvyklostem studentů od pondělí do pátku od 8.00 do 24.00 (po 19. hodině probíhají pouze samoobslužné služby), v sobotu je provoz od 9.00 do 17.00. Po prezentaci jsme vyrazili na prohlídku knihovny. Zaujal nás selfcheck, který slouží na vrácení i půjčování. Čekali jsme výklad, jak jsme zvyklí z českých knihoven, ukázalo se však, že bude pouze šepem, takže ti z nás stojící opodál mnoho nepochytili. Tu jsme si uvědomili, že jsme v knihovně univerzitní, kde je ještě více zohledňován požadavek klidu pro studující. Nicméně stačilo se pozorně rozhlížet: všimli jsme si kovových regálů s lehkými zářázkami, oborového třídění knih, prostorných míst ke studiu či odpočinku (2 stoly pro hraní her, např. šachů). Interiér je světlý, rozlehlý, přívětivý. Stoly v určitých asi oblíbených zónách byly dosti obsazené, viděli jsme i malé studijní místnosti dostupné za poplatek. Celkově na nás knihovna působila příjemným dojmem.

V odpoledních hodinách nás čekala prohlídka **Landesbibliothek Dr. Friedricha Tessmanna**. Základem knihovny, založené roku 1982, se stala sbírka jihotyrolského právníka a politika F. Tessmanna. Knihovna s 430 000 dokumenty a ročním přírůstkem 12 000 svazků se zaměřuje především na jihotyrolskou regionální literaturu. Jedná se o knihovnu s menšími prostory pro veřejnost, ve volném výběru je vystaveno kolem 8 000 titulů. Knihovna nezapomíná na programy pro školy a velmi propaguje službu Biblio24: jde o digitální knihovnu se 7 000 tituly, které si mohou registrovaní uživatelé zdarma 24 hod. denně stáhnout, po uplynutí výpůjční doby je tento přístup zrušen.

V odpoledních hodinách se silně rozpršelo, proto jsme se schovali v Jihotyrolském archeologickém muzeu, kam míří stovky návštěvníků Bolzana za ledovým mužem Ötzi, 5300 let starou mumii, nalezenou v Alpách na italsko-rakouské hranici v roce 1991. Přiznejme se, že jsme nelitovali – expozice je přehledná, záživná, interaktivní a dokumentačně hodnotná. Nechybí rekonstrukce vraždy, které podlehl, analyzován je jeho oděv, antropometrické rysy a další zajímavosti.

Ve středu nás čekal klášter Neustift a Brixen. **Augustiniánský klášter Neustift** nedaleko Brixenu byl založen v roce 1142. Především nás zajímala knihovna v rokokovém stylu s velkým množstvím prvotisků a raných tisků. Uprostřed sálu jsme si prohlédli dvě obrovské chorální knihy z 15. století, vážící kolem 40 kg. Knihovna má celkem 96 000 svazků, rozděleny jsou tematicky, v přízemí sálu převažuje teologická literatura, v regálech na ochoze můžeme najít díla ostatních oborů. Po prohlídce knihovny jsme ještě zhlédli expozici muzejních sbírek, zaujaly nás hudební nástroje, staré herbáře, model kláštera, stylové knihovny. Za pozornost stála prohlídka barokního klášterního kostela s freskami od rokokového malíře Matthause Günthera, gotické křížové chodby a klášterního nádvoří s kašnou. Kromě bylinek se v okolí kláštera pěstuje víno, je možné navštívit i středověký vinný sklep či zakoupit místní vína.

My už jsme se však těšili do Brixenu (Bressanone), místa nedobrovolného pobytu Karla Havlíčka Borovského. V průběhu cesty jsme se dozvěděli, že s námi jede i jeho vzdálená příbuzná, prapraprasestřenice. Paní doktorka Ryšavá nám před Brixenem pověděla pár slov o svém slavném příbuzném. Připomněla jeho duševní strádání ve vyhnanství, posteskla si, že i některými literárními vědci je spíše popisováno, jak se měl dobře, když mu byla podávána kvalitní a vybraná strava. Vzpomenula jeho pevný charakter, když opakovaně odmítal nabídky ke spolupráci se státní mocí, přestože trnul hrůzou, jak se asi vede jeho rodině; žena s dcerou přicestovala za Havlíčkem až později. Doktorka Ryšavá vzpomínala na těžké osudy osiřelé Zdeňky: po smrti rodičů se necitlivě zachovala i česká vlastenecká společnost – odňala ji příbuzným, aby jí zajistila lepší finanční zázemí. Opět se potvrdilo jako u jejího otce, že v materiálních podmínkách štěstí nestojí. Zajímavostí byla celá řada, proto jsme se s několika účastníky přidali k p. doktorce a spolu s ní putovali kolem hotelu Elephant, prvního útočiště K. Havlíčka, až k domu, kde pobýval později. Dům je již přestavěný, dnes

v soukromých rukou, nepřístupný veřejnosti. Havlíčkův pobyt připomíná pouze deska, kde je i český text. Viděli jsme alespoň místa, kde se Havlíček rád procházel, vždy však s policií v zádech.

Brixen je malebné městečko, mnoho času ale na prohlídku nebylo, jelikož nás ještě čekala návštěva knihovny. **Univerzitní knihovna v Brixenu** je součástí Univerzitní knihovny v Bolzanu. Základní informace jsme získali tedy v Bolzanu. V Brixenu sídlí Pedagogická fakulta a dle toho je knihovna vybavena. Výborně funguje spolupráce mezi třemi univerzitními knihovnami; díky kurýrní síti si může student objednat určitý dokument z kterékoliv ze tří knihoven a určit, kam mu má být doručen. Jedná se o bezplatnou službu. Knihovna je opět betonová, ale ne tak prostorná a světlá jako bolzanská. Samy průvodkyně uvedly, že působí stísněně a studenty není tolik oblíbená. V přízemním sále však bylo celkem živo a pracovnice přívětivé, takže dojem jsme měli dobrý.

Další den nás čekala cesta domů, mohli jsme prohlížet fotografie, tříbit poznatky. Zájezd byl dobře organizačně zvládnutý, potěšila nás i lehká strava. Nevyplnila se obava, že nás budou v Tyrolsku krmit špekovými knedlíky a podobnými specialitami. Potkává se zde tyrolská kuchyně s italskou, takže večere o několika chodech nemusí přetížit trávení, ba naopak. Po zeleninovém bufetu následoval těstovinový předkrm či polévka, hlavní chod se skládal ze slabého plátku masa a třetiny brambor, než jsme zvyklí, následoval lehký moučník, večere se přes hodinu. Také inspirace: -)

Odkazy: www.stiftadmunt.at; www.unibz.it/library; <http://www.iceman.it>; www.tessman.it